

دانش و پژوهش

دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان)

(علوم انسانی)

شماره سوم - بهار ۱۳۷۹

صص ۱۰۰ - ۸۷

بررسی تأثیر روشهای یادگیری و مطالعه مردر و پس ختام

بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان کلاس سوم راهنمایی در شهر اصفهان

شهرستان خوراسگان
مختار ملک پور* - رسول ندیمی**
رتال جامع علوم انسانی

چکیده

هدف از این تحقیق بررسی روشهای یادگیری مطالعه مردر^۱ و پس ختام^۲ بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان بود. سه فرضیه اساسی دنبال گردید. فرضیه اول این بود که دانش آموزانی که با روش یادگیری و مطالعه مردر مطالعه می کنند، نسبت به دانش آموزانی که با روش سنتی مطالعه می کنند از پیشرفت تحصیلی بیشتری برخوردار هستند. فرضیه دوم اینکه دانش آموزانی که با روش یادگیری و مطالعه پس ختام مطالعه می کنند، نسبت به دانش آموزانی که با روش سنتی مطالعه می کنند از پیشرفت تحصیلی بیشتری برخوردار هستند. فرضیه سوم اینکه دانش آموزانی که با روش یادگیری و مطالعه مردر مطالعه می کنند، نسبت به دانش آموزانی که با روش یادگیری و مطالعه پس ختام مطالعه می کنند از پیشرفت تحصیلی بیشتری برخوردار هستند.

* - دانشیار گروه روان شناسی کودکان استثنایی دانشگاه اصفهان

** - کارشناس ارشد روان شناسی

نمونه مشتمل بر سه گروه: گروه گواه، گروه آزمایشی ۱ (روش مطالعه پس‌ختم) و گروه آزمایشی ۲ (روش مطالعه مردر) بودند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها، آزمونهای معلم‌ساخته در غالب آزمون پیشرفت تحصیلی و آزمون هوشی ریون برای گروه سنی ۱۷-۱۰ ساله بود. بر اساس یافته‌های به‌دست آمده در حالی‌که بین سه گروه مورد آزمایش در میانگین نمرات پیش‌آزمون پیشرفت تحصیلی هیچ‌گونه تفاوت معنی‌داری وجود نداشت، ولی در میانگین نمرات در پس‌آزمون پیشرفت تحصیلی تفاوت معنی‌داری مشاهده گردید که ناشی از تأثیر متغیرهای مستقل بود. نتایج تحلیل کوواریانس برای سه گروه با کنترل متغیرهای مداخله‌گر، نشان داد که فرضیه اول و دوم در سطح اعتماد ۹۶ درصد ($P = 0/04$) تأیید شدند و فرضیه سوم که تفاوت بین دو روش یادگیری و مطالعه بود تأیید نگردید. در این تحقیق مشخص شد که دانش‌آموزانی که با روشهای جدید یادگیری و مطالعه درس می‌خواندند، از پیشرفت تحصیلی بیشتری برخوردار بودند.

مقدمه

موضوع تحقیق، روش و شیوه یادگیری و مطالعه و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بود. بدون شک خواندن و مطالعه از مهمترین و زیربنایی‌ترین فعالیتهای متعالی ویژه انسان است که نقش بسیار اساسی در زندگی فرد و ایجاد و پیشرفت فرهنگ و تمدن دارد. دانشمندان و متخصصان تعلیم و تربیت چهار شرط کلی را برای یادگیری کلاسیک و آموزشگاهی افراد و به عبارتی درس خواندن لازم و ضروری می‌دانند که عبارت‌اند از: ۱- استعدادها و توانایی فردی ۲- انگیزه و علاقه ۳- امکانات آموزشی ۴- روش و شیوه‌های یادگیری و مطالعه (گلستان هاشمی، ۱۳۷۸).

روش و شیوه‌های یادگیری و مطالعه، به روشهای علمی و اصولی مطالعه یک کتاب، و یا به‌طور کلی شیوه صحیح و سازمان یافته و منسجم درس خواندن گفته می‌شود. در روان‌شناسی یادگیری، برای آموختن مطالب و درس خواندن، روش و شیوه‌های خاصی به‌وجود آمده که با توجه به نوع استفاده و هدف مطالعه و زمان مورد نظر طی مراحل به افراد آموزش می‌دهند که چگونه اطلاعات را کسب کنند و در حافظه خویش ذخیره نمایند و به‌موقع مطالب را به‌یاد آورند (سیف، ۱۳۷۶).

نوع روش و شیوه یادگیری و مطالعه در پیشرفت تحصیلی، در خواندن و درک مطلب تأثیر بسزایی دارد. پیشرفت تحصیلی به دانش کسب شده یا مهارتهای توسعه یافته در موضوعهای درسی که اغلب با نمره های امتحانی یا نمره هایی که معلم می دهد یا هر دو مشخص می گردد (گود^۱، ۱۹۸۷).

پژوهشگران در تحقیقات مختلف نشان دادند که عوامل زیادی در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان نقش دارند که می توان به رفتارهای ورودی شناختی با همبستگی ۷۰ درصد و رفتارهای روانی عاطفی با همبستگی ۵۰ درصد، علاقه به موضوعات درسی و استعداد تحصیلی و منبع کنترل و روش و شیوه های یادگیری و مطالعه اشاره کرد. از مطالعات انجام شده در زمینه روش و شیوه های یادگیری و مطالعه به چند تحقیق داخلی و خارجی اشاره می شود. در تحقیقات داخلی به تحقیق عباپاف (۱۳۷۴) با عنوان «رابطه اثرات روشها و فنون تندخوانی بر یادگیری دانش آموزان کلاس سوم راهنمایی» اشاره می گردد که هدف آن نشان دادن تأثیر روش تندخوانی بر سرعت خواندن و درک مطلب بود. نتیجه تحقیق نشان داد میان روش تندخوانی و سرعت خواندن رابطه معنی داری وجود دارد. متولی در سال ۱۳۷۶ در تحقیقی با عنوان «بررسی تأثیر آموزش راهبردهای فراشناختی بر خواندن و درک مطلب و سرعت یادگیری در دانش آموزان سال اول دبیرستان» نشان داد که آشنا ساختن دانش آموزان دبیرستانی با راهبردهای یادگیری مطرح شده در آموزش دو جانبه موجب بهبود خواندن و درک مطلب آنها می شود. کامکار در سال ۱۳۷۶ در تحقیقی با عنوان «مقایسه شیوه های مطالعه و یادگیری در دو گروه از دانشجویان قوی و ضعیف دانشگاه علوم پزشکی یاسوج»، نشان داد که دانشجویان قوی بیشتر از دانشجویان ضعیف از اجرای روش پس ختام سود می برند (در این تحقیق دانشجویان قوی معدل بالاتر از ۱۶ و دانشجویان ضعیف معدل کمتر از ۱۳ داشتند).

همچنین در تحقیقات خارجی می توان به تحقیق هولیک^۲ و هگینسون^۳ (۱۹۸۹) در مورد روشهای مطالعه دانشجویان تازه وارد در دانشگاه اشاره نمود که پس از بررسی

۵۱۴ دانشجوی تازه وارد و جمع آوری اطلاعات از طریق پرسشنامه و پاسخنامه آماری به این نتیجه رسیدند که دانشجویانی که از روشهای یادگیری و مطالعه در زمینه درس خواندن و امتحانات استفاده کرده بودند، نمرات بیشتری نسبت به دیگر دانشجویانی که با روش معمولی مطالعه کرده بودند به دست آوردند. همچنین دانشجویان استفاده کننده از روشهای یادگیری و مطالعه خود را ماهرتر و داناتر از بقیه دانشجویان می دانستند و این در حالی بود که دانشجویانی که با روش معمولی مطالعه کرده بودند درسهای دانشگاه را خیلی مشکلتر می دانستند. در تحقیق چاک^۱، پرسلی^۲، وی^۳ (۱۹۹۰) که بر روی ۷۲ دانش آموز انگلیسی زبان و کانادایی زبان انجام گرفته، یافته ها نشان می داد که پس از ۱۳ جلسه آموزشی روش دوجانبه به دانش آموزان در پس آزمون، نمرات درک مطلب آنها به طور قابل ملاحظه ای نسبت به نمرات پیش آزمون افزایش یافته بود. در سال ۱۹۹۴، کلی^۴، مور^۵، تاک^۶ گزارش نمودند در پژوهشی که بر روی گروهی از دانش آموزان که مشکل خواندن و فهمیدن داشتند انجام شد، پس از آموزش روش دوجانبه به آنها، نمرات درک مطلب آنها افزایش قابل توجهی یافته است.

تمامی تحقیقات فوق اشاره به تأثیر روشهای یادگیری و مطالعه در پیشرفت تحصیلی و در خواندن و درک مطلب دارد. یعنی استفاده از روشها و راهبردهای یادگیری و مطالعه باعث نمرات بهتر در امتحانات و در خواندن و درک مطلب شده است. احتمالاً یکی از مشکلاتی که باعث شکست تحصیلی دانش آموزان می گردد آگاه نبودن آنها از روشهای درست یادگیری و مطالعه می باشد. به دلیل عدم آگاهی دانش آموزان از روشهای درست مطالعه و استفاده بهینه از حافظه خویش، بهره برداری آنها از امکانات آموزشی در دوره های مختلف تحصیلی محدود می شود و همچنین کابوس امتحان همواره آنها را رنج می دهد (خرازی، ۱۳۷۵).

بدون تردید چنانچه دانش آموزان از ابتدای شروع آموزشهای رسمی خود بیاموزند که چگونه برای تحقق حداکثر یادگیری مطالعه کنند و چگونه خود را برای شرکت در امتحانات آماده سازند صرفه جویی کلانی در آموزش و پرورش انجام گرفته و

1- Chuk

2- Pressley

3- Vye

4- Kelly

5- Moore

6- Tuck

دانش‌آموزان نیز موفق خواهند شد از سرمایه‌های خدادادی خویش بهتر بهره‌برداری کنند. آموزش راهبردهای مطالعه و یادسپاری و آشنایی با حافظه و فرایندهای دریافت و پردازش و نگهداری و بازیافت اطلاعات و یادگیری روشهای صحیح مطالعه در موضوعات مختلف درسی و یادداشت‌برداری از مطالب خواندنی، می‌تواند امکان بهره‌برداری بهتر از ایام تحصیل را برای دانش‌آموزان فراهم سازد و از افت تحصیلی نیز جلوگیری نماید.

اهداف و فرضیات تحقیق

هدف از این پژوهش بالا بردن پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان با استفاده از روشهای جدید یادگیری و مطالعه و همچنین ارتقای کیفیت مطالعه و افزایش انگیزه و صرفه‌جویی در وقت و ترویج و ارتقای فرهنگ مطالعه بود. سه فرضیهٔ اساسی عنوان شد. فرضیهٔ اول چنین بود که دانش‌آموزانی که با روش یادگیری و مطالعهٔ مردر مطالعه می‌کنند، نسبت به دانش‌آموزانی که با روش سنتی مطالعه می‌کنند از پیشرفت تحصیلی بیشتری برخوردار هستند و فرضیهٔ دوم اینکه دانش‌آموزانی که با روش یادگیری و مطالعهٔ پس‌ختم مطالعه می‌کنند، نسبت به دانش‌آموزانی که با روش سنتی مطالعه می‌کنند از پیشرفت تحصیلی بیشتری برخوردار هستند و فرضیهٔ سوم اینکه دانش‌آموزانی که با روش یادگیری و مطالعهٔ مردر مطالعه می‌کنند نسبت به دانش‌آموزانی که با روش یادگیری و مطالعهٔ پس‌ختم مطالعه می‌کنند از پیشرفت تحصیلی بیشتری برخوردار هستند که برای آزمایش فرضیه‌ها از روش نیمه‌آزمایشی استفاده گردید.

مواد و روشها

در این پژوهش از روش نیمه‌آزمایشی (نیمه تجربی) با طرح تحقیق سه گروهی با پیش‌آزمون و پس‌آزمون استفاده شد. گروههای مورد آزمایش عبارت بودند از: گروه گواه، گروه آزمایشی ۱ (روش مطالعهٔ پس‌ختم) و گروه آزمایشی ۲ (روش مطالعهٔ مردر). همهٔ گروهها در پیش‌آزمون پیشرفت تحصیلی و آزمون هوشی ریون شرکت کردند. پس از انجام پیش‌آزمون به گروه آزمایشی ۱، با روش یادگیری و مطالعهٔ پس‌ختم و به گروه

آزمایشی ۲ با روش یادگیری و مطالعه مردر طی ۱۲ جلسه آموزش داده شد و گروه گواه بدون هیچ‌گونه آموزشی مطالعه می‌کرد. پس از گذشت یک ماه از آموزش روشهای یادگیری و مطالعه، پس از آزمون پیشرفت تحصیلی انجام گرفت. ابزار مورد استفاده آزمونهای معلم‌ساخته در غالب آزمون پیشرفت تحصیلی و آزمون هوشی ریون برای گروه سنی ۱۷-۱۰ ساله بود. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از تحلیل کوواریانس با مهار متغیرهای مداخله‌گر و از نرم‌افزار SPSS استفاده شد.

روشهای یادگیری و مطالعه مورد استفاده در این پژوهش، روشهای یادگیری و مطالعه مردر و پس‌ختم می‌باشند. مردر^۱ از حروف اول کلمات تشکیل دهنده هر یک از مراحل آن گرفته شده و به اختصار مردر نامیده شده است. مرحله اول این روش مطالعه، حال و هوای مطالعه است.^۲ یعنی مرحله آمادگی برای مطالعه که دانش آموز افکار مثبت را جایگزین افکار منفی می‌کند و در صورت داشتن اضطراب و نگرانی، از آرمیدگی عضلانی^۳ استفاده می‌کند. مرحله دوم، درک و فهم^۴ است. در این مرحله دانش‌آموز مطالب را به‌طور دقیق و عمیق می‌خواند و قسمتهایی را که نفهمیده علامت‌گذاری می‌کند تا در مراحل دیگر مطالب را با روشهای بهتری درک کند. مرحله سوم بازخوانی و یادآوری^۵ است. در این مرحله دانش‌آموز آنچه را خوانده و یاد گرفته برای خود بازگو می‌کند. مرحله چهارم، کشف^۶ و هضم^۷ است. در این مرحله دانش‌آموز آنچه را که در مرحله دوم خوانده و نفهمیده، با استفاده از روشهای دیگر، همچون استفاده از فرهنگهای جامع مربوط به موضوع خواندنی، معلمان مربوط و افراد دیگر درک می‌کند و یاد می‌گیرد. مرحله پنجم، بسط و گسترش^۸ است. در این مرحله دانش‌آموز از بسط معنایی و با افزودن کلماتی به جمله اصلی، مطالب را بهتر به حافظه می‌سپارد. مرحله ششم، مرور^۹ و پاسخ‌دادن^{۱۰} است. در این مرحله دانش‌آموز آنچه را که خوانده دوباره مرور می‌کند و به پرسشهای مطرح شده پاسخ می‌دهد.

1- Murder
4- Understand
7- Digest
10- Respond

2- Mood
5- Recall
8- Expand

3- Relaxation
6- Detect
9- Review

پس ختام ترجمه روش یادگیری و مطالعه "PQ4R" به فارسی می باشد که حروف اول کلمات تشکیل دهنده مراحل آنرا در فارسی به هم متصل و به اختصار پس ختام نامیده اند. مرحله اول روش مطالعه پس ختام، پیش مطالعه^۱ است. در این مرحله دانش آموز به مقدمه، توضیحات مقدماتی، عنوانهای اصلی و فرعی، تیرهای درشت و رنگی، جدول و شکل توجه می کند و یک برداشت کلی از موضوع خواندنی پیدا می کند که در مدت چند ثانیه تا چند دقیقه انجام می شود.

مرحله دوم، سؤال کردن^۲ است در این مرحله دانش آموز عنوانها را تبدیل به سؤال می کند و یا به سؤالات مطرح شده در پایان فصل توجه می کند. طرح سؤال در هنگام مطالعه و یا در پایان مطالعه نیز ممکن است. مرحله سوم، خواندن^۳ است. در این مرحله خواندن دقیق و با درک و فهم است که دانش آموز به ابتدا و انتهای پاراگرافها توجه و از علامت گذاری و حاشیه نویسی و خلاصه نویسی بهره می برد. مرحله چهارم، تفکر^۴ است. در این مرحله دانش آموز برای آنکه مطالب مهمتر را بهتر به حافظه بسپارد کمی فکر می کند و از بسط معنایی نیز استفاده می نماید. مرحله پنجم، از حفظ گفتن^۵ است. در این مرحله دانش آموز مطالبی را که یاد گرفته برای خودش بازگو می کند و از این طریق به اشکالاتش پی می برد. مرحله ششم، مرور کردن^۶ است. در این مرحله دانش آموز مطالب خوانده شده و مهم را دوباره می خواند و به سؤالات طرح شده پاسخ می دهد.

برای تعیین چگونگی پیشرفت تحصیلی^۷، آزمون پیشرفت تحصیلی به صورت تعدادی سؤال به تناسب ساعات تدریس هر درس در برنامه ریزی آموزشی، از کلیه کتابهای درسی، غیر از قرآن و هنر تهیه و پس از تأیید در شورای آموزشی و دبیران مدرسه، به تأیید شورای سرگروههای آموزشی ناحیه آموزش و پرورش نیز رسیده و پس از ارزیابی آنان، تعدادی سؤال مناسب در غالب آزمون پیشرفت تحصیلی آماده گردید. پیش آزمون پیشرفت تحصیلی به صورت همزمان در یک روز و یک ساعت به

1- Preview

2- Question

3- Read

4- Reflect

5- Recite

6- Review

7- Academic achievement

اتفاق سه گروه مورد نظر انجام گرفت. سپس به گروه‌های آزمایشی ۱ و ۲ روش‌های یادگیری و مطالعه پس ختام و مردر، طی ۱۲ جلسه آموزش داده شده و پس از استفاده از روش‌های یادگیری و مطالعه در مدت یک‌ماه پس‌آزمون پیشرفت تحصیلی انجام گرفت و داده‌ها جمع‌آوری و تفسیر گردید و نشان داد که گروه‌های آزمایشی ۱ و ۲ که از روش‌های یادگیری و مطالعه پس ختام و مردر استفاده کرده بودند نسبت به دانش‌آموزانی که با روش سنتی مطالعه کرده بودند از پیشرفت تحصیلی بهتری برخوردار شدند.

نتایج

یافته‌های به دست آمده نشان داد که در میانگین‌های نمرات در پیش‌آزمون پیشرفت تحصیلی هیچ‌گونه تفاوت معنی‌داری وجود نداشت، ولی در پس‌آزمون پیشرفت تحصیلی در میانگین‌های نمرات تفاوت معنی‌داری مشاهده شد که ناشی از تأثیر متغیرهای مستقل یعنی روش‌های یادگیری و مطالعه مردر و پس ختام بود که در جداول ۱ تا ۴ نشان داده شده است.

پروژه گاه‌علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

جدول شماره ۱- مقایسه نمرات پیشرفت تحصیلی سه گروه از دانش‌آموزان

مورد آزمایش در پیش‌آزمون

گروه	تعداد N	میانگین	انحراف معیار	T
گواه	۳۵	۱۱/۴۸	۲/۶۲	—
آزمایشی ۱	۳۵	۱۱/۴	۲/۸۵	-۰/۱۷۳
آزمایشی ۲	۳۳	۱۱/۳۰	۲/۶۴	۰/۰۶۷
جمع	۱۰۳	۱۱/۳۹	۲/۷۰	—

چنانکه در جدول (۱) مشاهده می‌گردد، میانگین نمرات پیش‌آزمون پیشرفت تحصیلی هر سه گروه در حدود ۱۱/۳۹ می‌باشد و تفاوتی از لحاظ میانگین‌های نمرات در پیش‌آزمون وجود ندارد.

جدول شماره ۲- میانگین و انحراف معیار نمرات پیشرفت تحصیلی سه گروه از دانش‌آموزان مورد آزمایش در پس‌آزمون

گروه	تعداد N	میانگین	انحراف معیار
گواه	۳۵	۱۲/۰۲	۳/۲۸
آزمایشی ۱	۳۵	۱۳/۱۸	۳/۵۴
آزمایشی ۲	۳۳	۱۳/۱۷	۳/۶۸
جمع	۱۰۳	۱۲/۷۹	۳/۵۱

چنانکه در مقایسه جدول (۲) با جدول (۱) (میانگین نمرات در پیش‌آزمون) مشاهده می‌گردد، میانگین کل نمرات پس‌آزمون پیشرفت تحصیلی $1/4$ بیشتر از میانگین کل نمرات پیش‌آزمون پیشرفت تحصیلی است و همچنین میانگین‌های نمرات روشهای یادگیری و مطالعه مردر و پس‌ختم یعنی گروه آزمایشی ۱ و ۲ در حدود $1/8$ بیشتر از میانگین نمرات در پیش‌آزمون شده‌اند و نشان‌دهنده اختلاف نمرات در پیش‌آزمون و پس‌آزمون است.

جدول شماره ۳- نتایج آزمون لوین^۱ در مورد پیش‌فرض تساوی واریانس‌های سه گروه از دانش‌آموزان

معنی‌دار بودن	درجه آزادی ۲	درجه آزادی ۱	ضریب F	—
۰/۵۴۸	۱۰۰	۲	۰/۶۰۶	پس‌آزمون

چنانکه در جدول (۳) مشاهده می‌گردد سطح معنی‌دار بودن ضریب F از ۵ درصد بیشتر است ($P=0/548$). بنابراین فرض صفر تأیید می‌شود، یعنی پیش‌فرض تساوی

واریانس‌های سه گروه که از پیش فرض‌های تحلیل واریانس و کوواریانس می‌باشد تأیید می‌گردد.

جدول شماره ۴- نتایج تحلیل کوواریانس تأثیر عضویت گروهی و متغیرهای مداخله‌گر بر پس‌آزمون پیشرفت تحصیلی

متغیرهای مستقل و مداخله‌گر متغیر وابسته پس‌آزمون	ضریب رگرسیون	انحراف معیار	ضریب t	معنی‌دار بودن P	میزان تأثیر یا مجذور اتا آماری	توان
پیش‌آزمون پیشرفت تحصیلی	۰/۷۸۹	۰/۰۹۲	۸/۵۴۰	* ۰	۰/۴۴۵	۱
تاریخ تولد	-۰/۲۴۵	۰/۱۶۱	-۱/۵۱۶	۰/۱۳۳	۰/۰۲۵	۰/۳۲۳
سواد پدر	۰/۰۵۷	۰/۰۴۴	-۱/۳۰۲	۰/۱۹۶	۰/۰۸۱	۰/۲۵۱
شغل پدر	۰/۰۷۴	۰/۰۷۶	-۰/۹۸۷	۰/۳۲۶	۰/۰۱۱	۰/۱۶۴
نوع منزل	۰/۲۹۱	۰/۳۳۳	۰/۸۷۰	۰/۳۸۷	۰/۰۰۰۸	۰/۱۳۸
معدل	۰/۵۴۱	۰/۱۰۱	۵/۳۳۴	* ۰	۰/۲۳۸	۱
سواد مادر	-۰/۰۲۱	۰/۰۵۰	-۰/۴۳۳	۰/۶۶۶	۰/۰۰۲	۰/۰۷۱
تعداد برادر و خواهر	-۰/۱۵۸	۰/۰۸۰	-۱/۹۶۶	۰/۰۵۲	۰/۰۴۱	۰/۲۹۴
هوش	-۰/۰۳۳	۰/۰۰۱	-۰/۲۳۹	۰/۸۱۲	۰/۰۰۱	۰/۵۶
گروه ۱-۳	-۱/۱۴۵	۰/۳۰۱	-۳/۸۰۱	* ۰	۰/۱۳۷	۰/۹۶۴
گروه ۲-۳	۰/۰۱۱	۰/۳۰۶	۰/۰۳۷	۰/۹۷۱	۰	۰/۰۵۰
گروه ۱-۲	۱/۱۵۶	۰/۳۰	۳/۸۵۱	۰/۰۰۰۲	—	۰/۹۶۷

* معنی‌دار

چنانکه در جدول (۴) مشاهده می‌گردد پیش‌آزمون پیشرفت تحصیلی به‌عنوان یک متغیر مداخله‌گر با اعتماد ۱۰۰ درصد و توان آماری ۱۰۰ درصد رابطه معناداری با پس‌آزمون پیشرفت تحصیلی دارد که میزان تأثیر یا مجذور ۱ تا ۴۴ درصد بوده که در آزمایش فرضیه‌ها کنترل گردید. معدل به‌عنوان یک متغیر مداخله‌گر با اعتماد ۱۰۰ درصد و توان آماری ۱۰۰ درصد رابطه معناداری با پس‌آزمون پیشرفت تحصیلی دارد که میزان تأثیر یا مجذور ۱ تا ۲۳ درصد بوده که در آزمایش فرضیه‌ها کنترل شد، تاریخ تولد با اعتماد ۸۷ درصد و توان آماری ۳۲ درصد و تعداد برادران و خواهران با اعتماد ۹۴ درصد و توان آماری ۴۹ درصد رابطه معناداری با پس‌آزمون پیشرفت تحصیلی داشته‌اند که میزان تأثیر آنها در آزمایش فرضیه‌ها کنترل گردید.

همچنین تفاوت گروه ۱ و ۳ یعنی گروه گواه و گروه آزمایشی ۲ (روش مطالعه مردر) معنی‌دار است ($P=0$). یعنی با ۱۰۰ درصد اعتماد فرض صفر رد می‌شود و با توان آماری ۹۶ درصد فرضیه اول تأیید می‌گردد. همچنین تفاوت گروه ۱ و ۲ یعنی گروه گواه و گروه آزمایشی ۱ (روش مطالعه پس‌ختم) معنی‌دار است ($P=0/0002$). یعنی با ۹۸ درصد اعتماد فرض صفر رد می‌شود و با توان آماری ۹۶ درصد فرضیه دوم تأیید می‌گردد و همان‌طور که ملاحظه می‌گردد تفاوت گروه ۲ و ۳ یعنی گروه آزمایشی ۱ (روش مطالعه پس‌ختم) و گروه آزمایشی ۲ (روش مطالعه مردر) معنی‌دار نیست ($P=0/97$). یعنی فرض صفر تأیید می‌گردد و فرضیه سوم رد می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

همان‌طوری که در جدول (۴) مشاهده گردید، تفاوت بین گروه ۱ و ۳ یعنی گروه گواه و گروه آزمایشی ۲ (روش مطالعه مردر) معنی‌دار بود ($P=0$). یعنی با ۱۰۰ درصد اعتماد و توان آماری ۹۶ درصد فرضیه اول تأیید می‌شود و نشان داد که دانش‌آموزانی که با روش یادگیری و مطالعه مردر مطالعه کرده بودند از پیشرفت تحصیلی بیشتری برخوردار شدند. این نتیجه با تحقیقات انجام شده متولی (۱۳۷۶) در زمینه تأثیر استفاده از

روشهای یادگیری و مطالعه و تحقیق با تحقیقات کامکار (۱۳۷۶) در زمینه استفاده دانشجویان از روش پس ختام و همچنین با تحقیق هولیک و هگینسون در سال ۱۹۸۹ در مورد پیشرفت تحصیلی دانشجویان استفاده کننده از روشهای یادگیری و مطالعه در مشکلات خواندن و فهمیدن بود همسو و همجهت است و آنها را تأیید می کند. از دلایل اثربخشی این روش (روش مردر) می توان به استفاده دانش آموزان از آرمیدگی عضلانی^۱ و جایگزین کردن تفکرات مثبت به جای تفکرات منفی و خواندن دقیق و بازخوانی آنچه که یاد گرفته شده و در نهایت مرور کلی درس و همچنین پاسخ به سؤالات اشاره نمود که این روش را نسبت به روش سنتی برتر نشان داد.

فرضیه دوم تحقیق این بود که دانش آموزانی که با روش یادگیری و مطالعه پس ختام مطالعه می کنند نسبت به دانش آموزانی که با روش سنتی مطالعه می کنند از پیشرفت تحصیلی بیشتری برخوردار هستند.

چنانکه در جدول (۴) مشاهده گردید تفاوت بین گروه ۱ و ۲ یعنی گروه گواه و گروه آزمایشی ۱ (روش مطالعه پس ختام) معنی دار است ($P=0/0002$). یعنی با اعتماد ۹۸ درصد فرض صفر رد می شود و با توان آماری ۹۶ درصد فرضیه دوم تأیید می گردد. یعنی دانش آموزانی که با روش یادگیری و مطالعه پس ختام مطالعه کرده بودند از پیشرفت تحصیلی بالاتری نسبت به بقیه دانش آموزان برخوردار شدند. این نتیجه با تحقیق متولی در سال ۱۳۷۶ و کامکار در سال ۱۳۷۶ و تحقیقات کلی، مور، تاک در سال ۱۹۹۴، همجهت و همسو است و تمامی آنها را تأیید می کند.

از دلایل اثربخشی روش پس ختام می توان به پیش مطالعه که یک برداشت کلی و سریع از مطالب است و سؤال طرح کردن دانش آموز که باعث یادگیری عمیق تر در او می گردد و بخش بخش کردن مطالعه و همچنین پس از یادگیری و خواندن دقیق، از حفظ گفتن مطالب برای خود و در نهایت مرور کلی بر یادگیری انجام شده اشاره نمود که بر روش سنتی برتری داشته است.

فرضیه سوم تحقیق که تفاوت بین دوروش یادگیری و مطالعه بود تأیید نگردید و چنانکه در جدول (۴) ملاحظه شد، تفاوت بین گروه ۲ و ۳ یعنی گروه روش مطالعه پس ختام و روش مطالعه مردر معنی دار نیست ($P=0/97$) یعنی فرض صفر تأیید می گردد در نتیجه فرضیه سوم رد می شود. نتیجه کلی اینکه دانش آموزانی که با روشهای یادگیری و مطالعه مردر و پس ختام مطالعه کرده بودند، نسبت به بقیه دانش آموزانی که با روش سنتی مطالعه کرده بودند از پیشرفت تحصیلی بیشتری برخوردار شدند که این نشان دهنده تأثیر روشهای فوق در یادگیری و مطالعه دانش آموزان بود.

منابع و مآخذ

- رفو، م. ل، لیل. و ل، فایو. راهبردهای یادگیری و یادسپاری، ترجمه خرازی، ع.ن. خرازی، (۱۳۷۵)، تهران؛ انتشارات تهران. *شکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی*
- سیف، علی اکبر. (۱۳۷۶)، روشهای یادگیری و مطالعه، تهران؛ نشر دوران.
- عباباف، ز. (۱۳۷۵)، مقایسه استراتژیهای یادگیری دانش آموزان قوی و ضعیف دوره دبیرستان، (پایان نامه کارشناسی ارشد)، تهران؛ دانشگاه علامه طباطبایی.
- کامکار، ع. (۱۳۷۶)، مقایسه شیوههای یادگیری و مطالعه در دو گروه از دانشجویان قوی و ضعیف دانشگاه علوم پزشکی یاسوج، (پایان نامه کارشناسی ارشد)، تهران؛ دانشگاه علامه طباطبایی.
- گلستان هاشمی، س.م. (۱۳۷۳)، اصول و روشهای علمی و مطالعه، اطلاعات علمی، سال هشتم، شماره ۷.
- متولی، س.م. (۱۳۷۶)، بررسی تأثیر آموزش راهبردهای فراشناختی بر خواندن، درک مطلب و سرعت یادگیری دانش آموزان کلاسهای اول دبیرستان، (پایان نامه کارشناسی ارشد)، تهران؛ دانشگاه علامه طباطبایی.

Good, C. (1987). Dictionary of education. 3rd. ed, NewYork.

Hulich, C. and Higginson, B. (1989). The use of learning and study strategies, by Gilleg freshmen.

Kelly, M.; Moore. D.W. and Tuck B.F. (1994). Reciprocal teaching in a regular primary school classroom. Journal of Educational Research, Sep, oct, vol 88, 1:33-61.

Lsyn chuk, L.M. and pressley M. and Vye N.J. (1990). Reciprocal teaching improves standardized. Reading comprehension preformance in poor comprehenders, Elementary School Journal, May, vol 90, 50.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی